

ACCOUNTANTSVERSLAG 2022

Gemeente Harlingen

21 juni 2023

Aan de raad van de gemeente Harlingen
T.a.v. de heer K.J. de Regt, griffier
Postbus 10000
8860 HA HARLINGEN

Laan Corpus den Hoorn 200

9728 JS Groningen

Postbus 8006

9702 KA Groningen

Tel. 088-500 95 00

E-mail info@eshuis.com

Ons kenmerk: 2023.260
Datum: 21 juni 2023
Betreft: Controle jaarrekening 2022

Geachte raad,

In uw opdracht hebben wij de jaarrekening over 2022 gecontroleerd. In dit accountantsverslag kunt u onze bevindingen lezen alsmede ons oordeel over de jaarrekening als geheel en een onderbouwing daarvan. Ons oordeel verwoorden wij ook in de controleverklaring die wordt opgenomen in de jaarrekening. Deze verklaring dateren wij op 12 juli 2023, wanneer de jaarrekening in de gemeenteraad wordt behandeld. Op dat moment waarmerken wij ook de jaarstukken.

In deze brief gaan wij in op de strekking van onze controleverklaring, mogelijke geconstateerde afwijkingen, de bestuurlijke afhandeling van de jaarstukken en rapporteren wij, voor zover dit noodzakelijk of vereist is, over onze bevindingen en adviezen. Onze bevindingen en opmerkingen daarbij zijn bedoeld om de raad te ondersteunen in de controlerende taak.

De indeling van dit rapport is als volgt:

1. Actuele ontwikkelingen
2. De hoofdlijnen van onze controle
3. Bestuurlijke afhandeling en publicatie
4. Resultaat en weerstandsvermogen
5. Controlebevindingen
6. Verantwoording specifieke uitkeringen
7. Goedkeuringstoleranties en niet-gecorrigeerde controleverschillen
8. Dataveiligheid en de automatiseringsomgeving
9. Verantwoordelijkheden in het controleproces
10. Onafhankelijkheid gewaarborgd
11. Afsluiting

Bijlage: Verplichte rapportage inzake de SiSa-bijlage

Wij benadrukken dat verspreiding van de controleverklaring met handtekening en de gewaarmerkte jaarrekening niet is toegestaan. In hoofdstuk 3 leggen wij uit waarom dat belangrijk is en hoe u op de juiste wijze aan de publicatieverplichtingen kunt voldoen.

Wij bedanken de organisatie voor de medewerking die we bij de uitvoering van onze werkzaamheden hebben gekregen.

1. Actuele ontwikkelingen

Het jaar 2022 was een bijzonder jaar voor gemeenten, zo ook voor de gemeente Harlingen. We noemen in dit hoofdstuk een aantal ontwikkelingen in het kort omdat die in gezamenlijkheid stevige impact hebben gehad op uw organisatie, dan wel de cijfers over 2022. De talrijke korte termijn uitdagingen zorgen ervoor dat de nadruk noodgedwongen heeft gelegen op crisisaanpak en het overeind houden van de reguliere processen. Dat is in de meeste gevallen goed gelukt, maar heeft invloed gehad op de tijd en daarnaast hebt u ook nog tijd en aandacht kunnen besteden aan organisatieontwikkeling en de langere termijn doelstellingen.

In 2022 verdween de coronapandemie naar de achtergrond, ging de maatschappij als het ware weer open en konden tal van maatschappelijke activiteiten weer min of meer normaal plaatsvinden. Dat is goed nieuws. Na een, soms lange, soms minder lange periode van stilstand was in 2022 de maatschappij weer in opbouw en kwamen projecten, evenementen en andere activiteiten weer op gang. Niet alleen heeft dat binnen de gemeentelijke organisatie effect, maar bijvoorbeeld ook (al dan niet gesubsidieerde) instellingen zoals musea, poppodia, sportclubs en dergelijke hebben een deel van de activiteiten moeten uitstellen en in de loop van het voorjaar van 2022 ingehaald. Ook na corona blijven dit soort instellingen druk houden op hun exploitatie, bijvoorbeeld door tegenvallende bezoekersaantallen, personeelsgebrek en gestegen kosten.

Actie door gemeenten was ook nodig vanwege de oorlog in Oekraïne. Het organiseren, creëren en beheren van opvangplekken bleek niet altijd eenvoudig. Discussies over financiering, de uitbetaling van leefgeld en nu de afrekening van deze operatie zorgen voor onzekerheid. Anderzijds zien we op diverse plekken dat gemeenten overhouden op de normvergoeding die het Rijk verstrekt voor de opvang.

We gaven in onze managementletter al aan, dat onder andere de oorlog, de gevolgen die de oorlog heeft op de markten voor brandstof en energie, de schaarste aan materialen en personeel in 2022 hebben geleid tot een ongekend hoge inflatie. Dit hakt er bij veel van uw inwoners hard in.

Soms heel zichtbaar, met een toegenomen beroep op de voedselbank of bij uitbetaling van de energietoeslag, maar vaker veel minder zichtbaar doordat kinderen zonder ontbijt naar school moeten of mensen in de kou komen te staan. Als gemeente doet u er veel aan om deze problematiek bespreekbaar te maken. In de samenwerking met partners in bijvoorbeeld het onderwijs, welzijnswerk en de sociale werkvoorziening probeert u gezamenlijk daar waar mogelijk deze problematiek aan te pakken. De nadruk ligt veelal op het voorkomen van excessen en het ontstaan van schulden. U heeft hiervoor van het rijk ook meer armslag gekregen om maatwerk te leveren.

Het jaar 2022 was ook het jaar van de gemeenteraadsverkiezingen en het aantreden van een nieuw college. In het Hoofdlijnenakkoord gemeenteraad Harlingen 2022-2026 worden ambities geformuleerd op het vlak van wonen, duurzaamheid en het bevorderen van verbinding in de samenleving.

Al deze lijnen komen samen in een ambtelijke organisatie die blijvend te maken heeft met verandering. Dat geldt zowel voor de taken als voor de wijze waarop die worden uitgevoerd. Weer meer op kantoor werken, de verbinding zoeken, een hoger dan gebruikelijk verzuim en personele tekorten op sommige terreinen zijn een flinke uitdaging. Ook de discussie over de lange termijn financiering van gemeenten is nog niet afgerond en dat betekent dat de onzekerheden in uw meerjarenbegroting toenemen en het belang van risicomanagement groeit. Vanuit beheersingsperspectief komt daar dan ook de voorbereiding van de rechtmatigheidsverantwoording bij en blijft nieuwe wetgeving zoals de Wet open overheid en de Omgevingswet de nodige aandacht vragen.

In dat licht bezien is het prettig te constateren dat wij de jaarrekeningcontrole volgens plan hebben kunnen uitvoeren en dat organisatie in dat opzicht voldoende robuust is gebleken.

2. De hoofdlijnen van onze controle

Onderwerp	Bevindingen
Strekking van de controleverklaring	Wij verstrekken een goedkeurende controleverklaring ten aanzien van de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening. Vanaf het boekjaar 2023 zal het rechtmatigheidsoordeel niet langer door de accountant worden afgegeven maar zal het college hierover verantwoording afleggen door middel van de rechtmatigheidsverantwoording.
Resultaat 2022 en vermogenspositie	Over 2022 is een resultaat gerealiseerd van € 7,4 miljoen positief. Over 2021 is een positief resultaat gerealiseerd van € 2,3 miljoen. Het totale eigen vermogen ultimo 2022 komt daarmee uit op € 38,3 miljoen (ultimo 2021: € 33,6 miljoen). Dit betekent een solvabiliteit van 36% (ultimo 2021 was dat 31%).
Verslaggeving en WNT	Uit onze controle blijkt dat de jaarrekening overeenkomstig het BBV is opgesteld. Wij hebben verder geconcludeerd dat de overige informatie die in de jaarverslaggeving is opgenomen consistent is met de informatie in de jaarrekening en de door ons verkregen controle-informatie. Tevens hebben wij vastgesteld dat is voldaan aan de WNT. Wij hebben vastgesteld dat u in het jaarverslag in de een afzonderlijke paragraaf heeft opgenomen over de nieuwe wet open overheid.
Controleverschillen	In hoofdstuk 7 vindt u een overzicht van de controleverschillen. Het totaal blijft beneden onze grens voor een goedkeuring.
Kwaliteit van de interne beheersing	Wij hebben tijdens de jaarrekeningcontrole geen significante gebreken in de administratieve organisatie of interne beheersing aangetroffen die van invloed zijn op ons oordeel. In onze managementletter van 13 januari 2023 hebben we onze bevindingen uit de interimcontrole meer in detail beschreven.
Dataveiligheid en IT	In overeenstemming met artikel 2:393 van het Burgerlijk Wetboek delen wij u mee dat er naar aanleiding van de controle van de jaarrekening geen zaken betreffende de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking zijn op te merken. Uw IT-omgeving vraagt steeds meer aandacht en krijgt die ook. In onze managementletter hebben wij geadviseerd om het leveranciersmanagement beter te structureren.
Belangrijke schattingen in de jaarrekening	Iedere jaarrekening bevat schattingen bijvoorbeeld in de waardering van vaste activa, vorderingen, de waardering van gronden, voorzieningen en het afgrenzen van verplichtingen. De schattingsmethoden zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar en wij aanvaarden de door u gekozen methoden. Wij adviseren u om achteraf na te gaan hoe de schattingen hebben uitgedaagd zodat u hiervan kunt leren voor de toekomst.
Signalen van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik	Tijdens de controle hebben wij met u gesproken over frauderisico's, fraudesignalen en uw interne beheersing. U heeft ons onder meer bevestigd dat er in de organisatie geen gevallen zijn gemeld van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik. Wij hebben tijdens de controle geen aanwijzingen verkregen dat bij u sprake is van fraude, misbruik of oneigenlijk gebruik in de organisatie.

Onderwerp	Bevindingen
Verplichte rapportering over fraude en continuïteit	Op grond van de beroepsvoorschriften voor accountants dienen wij in onze controleverklaring vanaf 2022 actief te rapporteren over de werkzaamheden die wij doen met betrekking tot deze onderwerpen. Daarbij is het belangrijk dat de gemeente zelf ook een analyse maakt en een standpunt inneemt met betrekking tot de mate waarin de risico's in beeld zijn, maatregelen zijn getroffen om de risico's te verkleinen en wat de beoordeling is over eventuele resterende risico's. U hebt deze beide onderwerpen meegenomen in de paragraaf Bedrijfsvoering. Wij benadrukken dat de passages in de controleverklaring zijn toegevoegd op grond van wettelijke verplichtingen en niet omdat we specifieke bevindingen hebben.
Verantwoording specifieke uitkeringen	Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd met inachtneming van de Nota Verwachtingen Accountantscontrole die hierover regels bevat. De gemeente Harlingen kent diverse specifieke uitkeringen. Het aantal neemt de laatste jaren snel toe. Dat betekent niet alleen dat de financiering van gemeenten meer en meer incidenteel plaatsvindt maar ook de verantwoordingsdruk en controledruk nemen toe. Dat vraagt extra inspanning van de organisatie en van ons. In gezamenlijkheid zijn we erin geslaagd om de benodigde informatie tijdig te verwerken en te controleren. De verplichte tabel waarin wij onze bevindingen moeten rapporteren is in de bijlage opgenomen. Wij hebben bij de voor u van toepassing zijnde specifieke uitkeringen geen fouten of onzekerheden geconstateerd die de rapporteringstoleranties voor SiSa overschrijden.
Inkopen en aanbesteden	Bij de interimcontrole hebben wij al kennisgenomen van de tussentijdse spendanalyse voor het identificeren van eventuele onrechtmatigheden in het kader van de Europese aanbestedingswetgeving. Op basis van de analyse over heel 2022 komt de onrechtmatigheid uit op € 269.000. Voor de verdere details verwijzen wij u naar hoofdstuk 5.

3. Bestuurlijke afhandeling en publicatie

De bestuurlijke afhandeling van de jaarstukken bestaat uit de volgende stappen: het college van burgemeester en wethouders behandelt in de betreffende vergadering de jaarstukken, met inbegrip van de jaarrekening, stelt de jaarstukken daarmee vervolgens op. Op dat moment ontstaan formeel de jaarstukken.

De gemeenteraad behandelt vervolgens de jaarstukken en stelt deze vast. Mochten in de periode tot de vaststelling van de jaarrekening omstandigheden blijken die aanpassing van de jaarrekening noodzakelijk maken, dan moet een dergelijke aanpassing nog worden gemaakt.

Dat geldt ook in geval de jaarrekening om andere redenen gewijzigd wordt alvorens tot vaststelling wordt overgegaan. Wij verzoeken de gemeente in deze gevallen met ons in contact te treden om gezamenlijk de noodzakelijke vervolgstappen te bespreken.

3.1 Openbaarmaking

Bij de jaarstukken hoort de controleverklaring die is gedateerd op 12 juli 2023, de datum van de behandeling in de raad. Wij hebben één exemplaar van de controleverklaring voorzien van een originele handtekening. Dit exemplaar is ten behoeve van uw eigen archief en mag niet worden gepubliceerd. Het andere exemplaar van de controleverklaring is voorzien van de naam van onze accountantspraktijk en de naam van de accountant, echter zonder persoonlijke handtekening. Deze mag openbaar gemaakt worden.

Het is niet toegestaan de origineel getekende verklaring openbaar te maken.

Deze werkwijze is van belang om misbruik van onze handtekening te voorkomen. Indien wij constateren dat toch gebruik gemaakt is van een controleverklaring met onze handtekening zullen wij u verzoeken dit te herstellen, bijvoorbeeld door de jaarstukken van het internet af te halen, dan wel de fysieke verspreiding ongedaan te maken. Vanzelfsprekend treden wij in die situaties met u in overleg over de manier waarop dit moet plaatsvinden.

Er zit enige tijd tussen de verzending van de conceptstukken aan de raad en de vergadering waarin de vaststelling van de jaarstukken plaatsvindt. Mochten in die periode omstandigheden blijken die aanpassing van de jaarstukken noodzakelijk maken, dan moet een dergelijke aanpassing nog worden gemaakt.

Wij bevestigen u ermee akkoord te gaan dat het afschrift van onze controleverklaring zonder persoonlijke handtekening, wordt openbaar gemaakt in de jaarrekening, mits de opgemaakte jaarrekening ongewijzigd blijft. Openbaarmaking van de controleverklaring is slechts toegestaan tezamen met de jaarstukken. Hiervoor gebruikt u een exemplaar zonder ons waarmerk. De gewaarmerkte versie van de jaarrekening is uitsluitend voor uw eigen archief. Indien u de jaarstukken en de controleverklaring opneemt op internet, dient u te waarborgen dat de jaarstukken goed zijn afgescheiden van andere informatie op de internetsite. Afscheiding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door de jaarstukken in niet-bewerkbare vorm als een afzonderlijk bestand op te nemen of door een waarschuwing op te nemen indien de lezer de jaarstukken verlaat ("u verlaat de beveiligde, door de accountant gecontroleerde jaarrekening").

Dit accountantsverslag brengen wij uit in een versie met en zonder handtekening. De versie zonder handtekening kan in het kader van de bestuurlijke behandeling worden verspreid. De versie met handtekening is alleen bestemd voor uw archief. Verspreiding daarvan is niet toegestaan.

4. Resultaat en weerstandsvermogen

4.1 Resultaat 2022

Het boekjaar 2022 is afgesloten met een positief resultaat van € 7,4 miljoen. De begroting na wijziging sluit met een resultaat van € 0. Het boekjaar 2021 heeft u afgesloten met een positief resultaat van € 2,3 miljoen. Het positieve resultaat is als “gerealiseerd resultaat” afzonderlijk zichtbaar in de balans.

Een resultaat is het verschil tussen het totaal aan baten enerzijds (bij u over 2022 € 71,5 miljoen) en het totaal aan lasten van (€ 66,8 miljoen). Dat komt bij u neer op € 4,7 miljoen aan gerealiseerd resultaat voor de mutatie reserves.

Daarnaast heeft uw raad goedkeuring verstrekt aan een aantal mutaties op de reserves. Per saldo is er € 2,7 miljoen aan de reserves onttrokken. De som van het saldo van de baten en lasten (€ 4,7 miljoen) en deze mutaties (€ 2,7 miljoen) is het jaarrekeningresultaat 2022 van € 7,4 miljoen.

Bij analyse van uw positieve resultaat over 2022 blijkt dat incidentele factoren een belangrijke rol hebben gespeeld. In de Inleiding op het jaarverslag is op hoofdlijnen toegelicht hoe het resultaat tot stand is gekomen. Voorbeelden van incidentele factoren zijn een hogere uitkering uit het gemeentefonds, een niet geraamde bate beschermd wonen, meevallende kosten in het sociaal domein, vrijval voorziening pensioenen wethouders (vanwege hogere rekenrente) en incidentele onderbesteding op diverse budgetten. Dit zijn factoren die we bij veel gemeenten tegenkomen.

4.2 Vermogenspositie

De ontwikkeling van uw vermogenspositie hebben we in onderstaande tabel weergegeven in zowel een solvabiliteitspercentage als in een absoluut bedrag. Hoewel het hebben van een stevige vermogenspositie niet uw primaire doelstelling is, heeft eigen vermogen ook een functie als financieringsmiddel voor activa en het genereren van liquiditeit voor transacties. Een minimumbuffer is dan ook wenselijk.

In het navolgende overzicht vatten we uw vermogenspositie samen, zowel vanuit de balans als vanuit uw exploitatie (bedragen * € 1.000).

Vermogenspositie	Realisatie 2022	Realisatie 2021	Realisatie 2020
Algemene reserve	10.799	12.583	14.048
Bestemmingsreserves	20.107	18.731	16.941
Gerealiseerd resultaat	7.412	2.264	3.576
Totaal eigen vermogen	38.318	33.578	34.565
Solvabiliteit in %	36	31	35

Het positieve resultaat over 2022 brengt een toename van het eigen vermogen en een toename van de solvabiliteit met zich mee. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is uitgebreid ingegaan op de risico's die de gemeente signaleert en het daarvoor benodigde en beschikbare weerstandsvermogen. U constateert dat de weerstandscapaciteit hoger is dan de door u in kaart gebrachte risico's en wij delen deze conclusie.

5. Controlebevindingen

5.1 Algemeen

In onze managementletter zijn we al ingegaan op een groot aantal aspecten van interne beheersing. Deze managementletter is op 10 januari 2023 met de auditcommissie besproken.

5.2 Specifieke aandachtspunten van de raad

Bij Eshuis is het gebruikelijk dat de raad gedurende het controleproces aandachtspunten kan meegeven voor onze controle. De raad heeft voor het controlejaar 2022 geen aandachtspunten meegegeven die niet al in onze controleaanpak zijn opgenomen.

5.3 Rapporteren over fraude

Van de accountant wordt op grond van de regels van de beroepsorganisatie (NBA) een professioneel-kritische houding verwacht ten aanzien van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude in de jaarrekening maar ook met betrekking tot omkoping, corruptie, ondermijning en de naleving van andere wet- en regelgeving. De aandacht voor het thema fraude en integriteit neemt de laatste jaren steeds verder toe. Het zorgt ervoor dat organisaties steeds vaker gevraagd wordt transparant te zijn in de visie, het beleid en het toezicht op het integer handelen in alle geledingen van de organisatie.

Dat gaat dus niet alleen over fraude maar ook over misbruik en oneigenlijk gebruik, het hanteren van gedragscodes en de naleving van andere regelgeving bijvoorbeeld op het gebied van arbeidsomstandigheden en milieu. Dit geldt niet alleen op de werkvloer, maar vraagt ook iets van organisatie, college en raad.

Met ingang van 2022 wordt ook van gemeenten verwacht dat zij in het jaarverslag rapporteren over de fraudegevoeligheid van de organisatie. De kadernota rechtmatigheid is hierop aangepast. Rapporteren over fraude voelt in veel gevallen als een spannend onderwerp, zeker voor bestuurders. U beschikt over een frauderisicoanalyse en M&O beleid. Tevens bent u in de paragraaf bedrijfsvoering nader ingegaan op dit onderwerp.

De accountant maakt zelf ook een inschatting van de frauderisico's binnen een organisatie, en vormt zich een beeld van de maatregelen van interne beheersing die de organisatie heeft getroffen om mogelijke fraudes van materieel belang te voorkomen en te bezien of deze maatregelen effectief zijn. Datzelfde geldt ook voor integriteitsrisico's en mogelijke niet-naleving van andere regelgeving.

In onze controleverklaring voegen wij dit jaar voor het eerst een extra paragraaf toe waarin we de hoofdlijnen van de risicoanalyse en onze werkzaamheden vermelden.

In iedere organisatie bestaat een risico op het doorbreken van de interne beheersing door het management bij de totstandkoming van schattingen. We beoordelen in het kader van onze controle de interne processen op deze schattingen en doen detailcontroles op de uitgangspunten en aannames die aan significante schattingen ten grondslag liggen. Ook zijn we alert op ongebruikelijke transacties, samenwerkingsrelaties en de naleving van procedures die mede tot doel hebben transparantie en integer handelen te bevorderen. Elementen daaruit zijn controles op de prestatielevering bij inkooptransacties, het naleven van het inkoopbeleid en aanbestedingsregels. Daarnaast onderkennen we risico's in bepaalde delen van de opbrengstverantwoording.

Wanneer sprake is van een aanwijzing voor fraude, dan communiceren wij dit, afhankelijk van de aard van de fraude, met de directie en, in sommige gevallen, bij fraude in de top van de organisatie, of wanneer onvoldoende herstelwerkzaamheden worden ondernomen, met de raad. In dat geval rapporteren wij daar veelal separaat over.

Tijdens onze werkzaamheden besteden wij ook aandacht aan elementen van beïnvloeding en druk die kunnen leiden tot een aantasting van de integriteit van het bestuurlijk handelen binnen de organisatie.

Tijdens de controle hebben wij een professioneel-kritische houding betracht ten opzichte van risico's van fraude in de jaarrekening, maar daarbij merken wij op dat onze controle niet specifiek gericht is op het ontdekken van fraude. Tijdens de uitvoering van onze controle van de jaarrekening 2022 hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van materiële fraude.

5.4 Continuïteitsbeoordeling

In het kader van de jaarrekeningcontrole beoordelen wij ook het vermogen van de organisatie om de activiteiten in de komende twaalf maanden voort te zetten.

Elementen die we in deze beoordeling betrekken zijn onder meer de vermogenspositie, de begroting voor het komende boekjaar, de afhankelijkheid van eigen inkomsten, de risico's die u zelf identificeert en uiteraard ook de risico's die wij als uw accountant signaleren.

Net als ten aanzien van het onderwerp fraude is ook rapportering in de controleverklaring over continuïteit met ingang van 2022 verplicht.

Hoewel vanwege de wettelijke waarborgen feitelijke discontinuïteit van uw gemeente als geheel niet aan de orde is, kan onder omstandigheden de financiële positie wel aanleiding zijn tot het schrappen van taken of het afstoten van activa. Ook externe ontwikkelingen zoals de coronapandemie en de energieprijzontwikkeling zijn van invloed op de manier waarop naar uw financiële positie gekeken wordt. In onze controleverklaring is meer informatie dan voorheen opgenomen over de continuïteitsbeoordeling die wij uitvoeren. Om die reden vragen wij uw aandacht voor deze beoordeling. Ons werk begint immers met uw eigen inschattingen over de toekomst. U hebt in de paragraaf Bedrijfsvoering aangegeven dat er geen voornemens bestaan om op korte termijn taken of activiteiten te beëindigen en u bent van mening dat de continuïteit gezekerd is. Dat zijn wij met u eens.

5.5 Grondexploitatie

Harlingen heeft zoals bekend geen eigen complexen bouwgrond in exploitatie. Onder de balanspost voorraden vindt u de voorraad grond die in feite voorwaardelijk is verkocht aan een projectontwikkelaar. Voorwaardelijk betekent dat zodra de ontwikkelaar een afnemer heeft, de gemeente de grond levert aan de ontwikkelaar waarna deze kan doorleveren aan de uiteindelijke koper. Op dat moment vindt de betaling aan de gemeente plaats. Voor het nog niet voldane deel is een rentevergoeding afgesproken.

In de balans ultimo 2022 is nog € 1,2 miljoen aan boekwaarde van nog te leveren voorraad opgenomen. Het is onze rol en verantwoordelijkheid om op basis van de beschikbare informatie, documentatie en verwachtingen van betrokkenen een oordeel te vormen over uw balanswaardering. Wij kunnen instemmen met deze waardering.

5.6 Europees aanbesteden

In onze managementletter zijn wij uitgebreid ingegaan op de regels rondom het Europees aanbesteden. We hebben voorbeelden gegeven van maatregelen die "aan de voorkant" kunnen helpen om naleving meer te borgen, zoals een verplichtingenregistratie, een contractenregister en inkoopstartformulieren.

De organisatie heeft in het kader van de jaarrekening 2022 een spend analyse gemaakt, om inzichtelijk te maken welke transacties mogelijk ten onrechte niet Europees zijn aanbesteed. Wij hebben kennisgenomen van deze analyse en de onderliggende documentatie en daar met de organisatie over gesproken.

Onze gezamenlijke conclusie is, dat voor een totaalbedrag van € 269.000 de Europese aanbestedingsregels niet zijn gevolgd waar dit wel had moeten. Ongeveer € 202.000 hiervan betreffen doorlopende aanbestedingsfouten vanuit voorgaand jaar.

Wij nemen deze € 269.000 mee in onze foutenevaluatie in hoofdstuk 7.

5.7 Sociaal domein

De grote decentralisaties uit 2015, waardoor gemeenten de verantwoordelijkheid hebben voor het hele sociaal domein, Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Jeugdwet en Participatiewet, leggen al jaren een fors beslag op de gemeentelijke organisatie en de gemeentelijke financiën. Ook op het gebied van verantwoording en controle komt dit onderwerp de laatste jaren steeds terug in veel gemeentelijke jaarrekeningen, alsmede in de oordelen en rapportages van de accountants daarbij.

De gemeente Harlingen was daarop tot en met 2020 een uitzondering, omdat de taken en verantwoordelijkheden inzake de Wmo, de Jeugdwet en de Participatiewet waren overgedragen aan de Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid Noord West Fryslân (de Dienst). Over het jaar 2021 hebben gemeenten de regie ten aanzien van Wmo en Jeugdwet in eigen huis gehaald, zodat de verantwoordelijkheid voor de rechtmatige bestedingen over dat jaar bij de gemeente Harlingen zelf lag. Met ingang van 2022 is de situatie weer zoals dat tot en met 2020 was, dus de verantwoordelijkheid voor de rechtmatige uitvoering van genoemde wetten in het Sociaal Domein ligt weer bij de Dienst.

Voor de gemeente Harlingen is voor deze taken 'slechts' sprake van een bijdrage aan een verbonden partij. Wij hebben geconstateerd dat de verwerking van deze bijdrage in de jaarrekening van de gemeente Harlingen aansluit op voorlopige afrekening van de Dienst over 2022. Eventuele issues ten aanzien van rechtmatigheid komen naar voren in het accountantsoordeel bij de jaarrekening 2022 van de Dienst.

5.8 Begrotingsrechtmatigheid

Het stelsel van begroten en de bewaking hiervan moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de (gewijzigde) begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de raad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen.

Wij constateren dat de totale gerealiseerde lasten over 2022 de totale lasten van de gewijzigde begroting niet overschrijden. Dat geldt ook op programmaniveau.

Een ander aspect van begrotingsrechtmatigheid betreft de investeringen. Voor het doen van investeringen dient de raad kredieten ter beschikking te stellen voor met name investeringen in wegen, riolering, gebouwen en dergelijke. De besteding van deze kredieten is vaak verdeeld over meerdere jaren. In de jaarrekening wordt de stand van zaken met betrekking tot de kredieten ook toegelicht. Pas bij het afsluiten van het krediet beoordeelt u de rechtmatige besteding. Dat betekent dat op lopende investeringen reeds een overschrijding kan hebben plaatsgevonden, maar deze nog niet heeft geresulteerd in een aanpassing van het krediet. U heeft in de jaarrekening aangegeven dat er geen overschrijdingen van investeringskredieten zijn geconstateerd. Op basis van onze werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat het goedgekeurde investeringsvolume niet is overschreden.

5.9 Het maken van schattingen

Bij het opmaken van een jaarrekening is het noodzakelijk dat u schattingen en oordelen toepast om te komen tot betrouwbare cijfers. Niet zelden worden schattingen niet als zodanig onderkend, omdat ze een vast onderdeel van uw administratieve proces zijn.

Tijdens onze controle besteden wij nadrukkelijk aandacht aan de belangrijke schattingen omdat deze, bedoeld of onbedoeld, het resultaat kunnen beïnvloeden.

Binnen uw gemeente hebben de belangrijkste schattingen betrekking op het inschatten van (de waarde van) de materiele vaste activa, de waardering van gronden, de vorderingen en de kortlopende schulden en de noodzaak tot het treffen van voorzieningen. Tijdens onze werkzaamheden hebben wij geen tekortkomingen aangetroffen in de schattingsmethoden en vastgesteld dat de wijze waarop deze tot stand komen niet is gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Wij aanvaarden uw schattingen, maar wij melden volledigheidshalve dat inherent is aan schattingen dat de uiteindelijke uitkomst kan afwijken.

Daarnaast vinden wij het belangrijk dat u in de periode na afloop van het boekjaar de uitkomsten van de gemaakte schattingen evalueert. Op die manier maakt u beter inzichtelijk hoe schattingen in de praktijk zijn uitpakkt. Deze informatie kunt u vervolgens gebruiken om de gehanteerde schattingsmethoden en uitgangspunten voor de komende jaren te verbeteren.

5.10 Voorzieningen

U heeft in de jaarrekening diverse voorzieningen getroffen, waarbij de materiele voorzieningen de voorziening pensioenverplichting, voorziening damwanden en de onderhoudsvoorziening gebouwen betreffen.

De pensioenvoorziening is in 2022 gedaald ten opzichte van 2021 als gevolg van de stijging van de rekenrente met een nagenoeg gelijkblijvend deelnemersbestand, waardoor er een lagere voorziening hoeft te worden aangehouden op balansdatum.

In de management letter hebben wij u geïnformeerd over de regelgeving inzake verlosparen. U heeft een inschatting gemaakt van de mogelijke omvang bovenwettelijke verlofuren. De totale voorziening verlosparen ultimo 2022 heeft u verantwoord voor een bedrag van € 120.000.

5.11 Subsidieverantwoording, achterstanden afrekening en prestatielevering

De gemeente verstrekt tal van subsidies aan instellingen in de gemeente om maatschappelijke activiteiten en andere initiatieven te ondersteunen die u belangrijk vindt. De doelstellingen in verordeningen, beleidsstukken en beschikkingen zijn meestal zodanig ruim geformuleerd dat de subsidieontvanger een zekere mate van ruimte heeft in de besteding. Tegelijkertijd betekent dat ook dat er meestal geen eenduidige en harde norm is waartegen de prestaties van de subsidieontvanger (moeten) worden afgezet. Veelal is de verantwoording financieel ingestoken en wordt voor het inzicht in activiteiten en prestaties naast het jaarverslag ook gebruik gemaakt van ambtelijk en bestuurlijk overleg.

Wij hebben detailcontroles verricht op verstrekte subsidies over 2022 en vastgesteld dat de subsidieaanvragen niet in alle gevallen tijdig zijn ingediend door een subsidieontvanger. De subsidieontvangers hebben daarnaast niet in alle gevallen tijdig een verzoek ter vaststelling van de subsidie 2021 ingediend.

Volgens de Algemene subsidieverordening gemeente Harlingen dient de beschikking uiterlijk op 31 december van het jaar, waarin de aanvraag is ingediend, te worden beschikt. Dit is niet in alle gevallen gebeurd.

Er zijn geen financiële gevolgen die voortkomen uit het overschrijden van de van toepassing zijnde termijnen.

5.12 Parkeeropbrengsten

In onze accountantsverslag 2021 hebben wij aangegeven dat er geen controle-informatie is ontvangen met betrekking tot de volledigheid van de parkeeropbrengsten. Hier is in 2022 opvolging aan gegeven door overeengekomen specifieke werkzaamheden uit te laten voeren met betrekking tot het overzicht saldoregulatie 2022. Er is vastgesteld dat het overzicht saldoregulatie Gemeente Harlingen aansluit op de bankmutaties.

Wel adviseren wij u om als gemeente ook zelf waarborgen te creëren om de volledigheid van de verantwoording van de parkeeropbrengsten te kunnen aantonen. Dit kan bijvoorbeeld door middel van cijferanalyses.

5.13 Kwestie Spaansen

Er is sprake van een vaststellingsovereenkomst, met ontbindende voorwaarden, waaronder de wijziging van het bestemmingsplan. Deze wijziging is nog niet definitief vastgesteld, zodat de gemeente de financiële gevolgen van de vaststellingsovereenkomst nog niet in de administratie heeft verwerkt.

Omdat nog niet is voldaan aan deze ontbindende voorwaarde kunnen wij ons vinden in deze opstelling van de gemeente die is ingegeven door voorzichtigheid.

5.14 Verwerking SISA-bijdrage ventilatie scholen

Een bedrag van € 55.000 is in de SISA-bijlage (terecht) wel als besteding opgenomen en in de jaarrekening niet. Omdat hier dekking vanuit het rijk tegenover staat heeft deze € 55.000 geen effect op het resultaat. In principe moeten jaarrekening en SISA-bijlage op elkaar aansluiten, daarom nemen wij deze post als “pm-fout” mee in onze foutenevaluatie in hoofdstuk 7.

6. Verantwoording specifieke uitkeringen

6.1 Algemeen

Ter voorkoming van onnodige verantwoordingdruk verstrekt het Rijk een groot aantal specifieke geldstromen die via het systeem van Single Information Single Audit, moeten worden verantwoord. Sinds 2020 loopt het aantal specifieke uitkering fors op, door onder andere toevoeging van de Tozo-regeling, de gemeentelijke hulp aan gedupeerden van de toeslagenproblematiek en tal van regelingen op het terrein van duurzaamheid.

De toename van het aantal regelingen zorgt bij u voor een toenemende druk op het jaarrekeningproces en onze controle. Dit vraagt om projectmatige aansturing om het proces van de SiSa-verantwoording te versterken.

De verantwoordingsgegevens voor deze regeling worden opgenomen in de zogeheten SiSa-bijlage bij de jaarrekening. De controleverklaring bij de jaarrekening 2022 geldt ook voor de informatie die in deze bijlage is opgenomen. Dit betreft vrijwel alleen financiële gegevens.

De controlevoorschriften voor de SiSa-bijlage zijn opgenomen in de Nota verwachtingen accountantscontrole. Hierin staan onder meer de wijze waarop de controle moet worden ingestoken en zijn specifieke rapporteringsgrenzen voorgeschreven, te weten per specifieke uitkering:

- € 12.500 als de omvangsbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is.
- 10% indien de omvangsbasis groter is dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1,0 mln.
- € 125.000 indien de omvangsbasis groter is dan € 1,0 mln.

Wij hebben geen fouten of onzekerheden geconstateerd met betrekking tot de SiSa-bijlage 2022 van de gemeente Harlingen die deze grenzen overschrijden. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de bevindingen, ook als er geen fouten en onzekerheden zijn aangetroffen. In de bijlage bij dit accountantsverslag nemen we de verplichte tabel op. Deze tabel dient aan het ministerie van BZK ter beschikking te worden gesteld.

6.2 Tozo

Op grond van de voorschriften dienen wij in de tabel in de bijlage specifiek in te gaan op de interne beheersingsmaatregelen die u getroffen heeft rondom de verschillende Tozo-regelingen. U hebt als deelnemer in de Dienst de verantwoordelijkheid overgedragen aan de Dienst, maar moet wel zelf verantwoording afleggen. De Dienst neemt o.a. kennis van de signalen van het Inlichtingenbureau en geeft daar opvolging aan. U bespreekt deze werkwijze in de ambtelijke contacten met de Dienst.

7. Goedkeuringstoleranties en niet-gecorrigeerde controleverschillen

De jaarrekeningcontrole voeren wij uit met een bepaalde marge. Deze marge wordt in het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (Bado) de goedkeuringstolerantie genoemd. De raad heeft de bevoegdheid om de goedkeuringstoleranties scherper te stellen dan het wettelijk maximum van 1% (fouten) respectievelijk 3% (onzekerheden) alsmede om rapporteringstoleranties vast te stellen.

Op grond van onze eigen vaktechnische regels rapporteren wij afwijkingen van meer dan 5% van de goedkeuringstolerantie. Ook kunnen wij vanwege specifieke omstandigheden deze tolerantie bij de uitvoering van onze werkzaamheden verlagen.

De bij u gehanteerde goedkeuringstolerantie bedraagt afgerond € 705.000 voor fouten en € 2.115.000 voor onzekerheden. Mochten we niet-gecorrigeerde controleverschillen onderkennen die dit bedrag overschrijden dan kunnen we geen goedkeurende verklaring afgeven. We merken op dat in veel gevallen rechtmatigheidstekortkomingen naar hun aard niet te corrigeren zijn.

In het kader van de bestuurlijke afhandeling en het dechargeproces melden wij eventuele geconstateerde afwijkingen die niet meer gecorrigeerd zijn in de jaarrekening. Deze zijn vanaf een lager bedrag dan de goedkeuringstolerantie mogelijk voor u relevant. Wij melden alleen afwijkingen boven een bepaalde grens. Deze bedraagt bij u ongeveer € 35.000.

Niet gecorrigeerde controleverschillen	Bedrag	Invloed eigen vermogen ultimo jaar	Invloed resultaat
SISA-bijdrage ventilatie scholen niet in de jaarrekening verwerkt, wel in de bijlage (zie 5.13)	PM	PM	PM
Totaal verschillen getrouwheid	NVT	NVT	NVT
Totaal onzekerheden getrouwheid	NVT	NVT	NVT
Aanbestedingsfouten (zie 5.6)	€ 269.000	NVT	NVT
Totaal verschillen rechtmatigheid	€ 269.000	NVT	NVT
Totaal onzekerheden rechtmatigheid	NVT	NVT	NVT

Daarnaast informeren wij u over gecorrigeerde controleverschillen of andersoortige afwijkingen die het gevolg zijn van significante tekortkomingen in de interne beheersing, frauderisico's met zich meebrengen of naar onze mening onder uw aandacht zouden moeten worden gebracht.

Er zijn in het controleproces geen afwijkingen geconstateerd die op grond van het bovenstaande gerapporteerd zouden moeten worden.

8. Dataveiligheid en de automatiseringsomgeving

8.1 Continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking

In overeenstemming met artikel 2:393 van het Burgerlijk Wetboek delen wij u mee dat er naar aanleiding van de controle van de jaarrekening geen zaken betreffende de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking zijn op te merken.

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan.

Onze bevindingen daaromtrent raken dan ook slechts die onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij ter zake geen volledigheid pretenderen. Hiervoor is een specifiek daarop gericht onderzoek noodzakelijk.

Gelet op de beperkte mate van geautomatiseerde beheersmaatregelen in uw organisatie is een dergelijk onderzoek niet noodzakelijk voor de uitvoering van onze werkzaamheden. Uit onze controle zijn geen bijzonderheden gebleken waarop wij u via deze rapportage willen attenderen.

8.2 AVG

Dataveiligheid wordt steeds belangrijker en de eisen die aan organisaties gesteld worden steeds hoger. Wij hebben geconstateerd dat bij u in huis de processen zijn ingeregeld conform de voorschriften en dat u bij incidenten valide afwegingen maakt omtrent aard, oorzaak en gevolgen, waaronder de meldingsplicht indien van toepassing.

9. Verantwoordelijkheden in het controleproces

In de controleverklaring wijzen wij op de verdeling van de verantwoordelijkheden van de gemeente Harlingen en de accountant in het controleproces.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarstukken in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten. Het is, en dat beschrijven we ook in de controleverklaring, onze verantwoordelijkheid om de controle van deze jaarrekening uit te voeren met in achtname van Nederlands recht waaronder het besluit accountantscontrole decentrale overheden en uw eigen controleprotocol. Het voldoen aan gedragsnormen, waar onafhankelijkheid zoals in de vorige paragraaf een onderdeel van is, hoort daarbij.

Onze controle plannen wij zodanig dat we een redelijke mate van zekerheid bereiken dat de jaarrekening geen materiele onjuistheden bevat als gevolg van fouten of fraude. Doordat we werken met steekproeven en andere technieken, bestaat de kans dat fouten ondanks het naar behoren uitvoeren van de controle niet ontdekt worden.

Het is overigens de primaire verantwoordelijkheid van het college om, onder toezicht van de raad, voldoende maatregelen te nemen om fouten en fraude te voorkomen. Daarbij hoort eveneens dat maatregelen ter opsporing in de organisatie worden getroffen. In onze controle besteden wij om die reden uitgebreid aandacht aan deze maatregelen en voeren wij zelf werkzaamheden uit op posten en stromen die, in zijn algemeenheid of bij u, meer dan gemiddeld risicovol zijn.

Dat betreft onder andere schattingsposten, correctieboekingen, memoriaalboekingen en de beoordeling van de juistheid van (mogelijk) ongebruikelijke transacties.

Ter afsluiting van het controleproces verstrekt het college aan ons de bevestiging bij de jaarrekening. Hierin geeft het college aan dat zij alle door ons benodigde gegevens hebben verstrekt en dat de jaarrekening naar de laatste inzichten is opgemaakt. Wij hebben, behoudens de in hoofdstuk 7 opgenomen controleverschillen, geen specifieke elementen aan de bevestiging toegevoegd.

Wel hebben wij in de bevestiging bij de jaarrekening de aandacht voor continuïteit van de organisatie en de activiteiten. Hoewel de continuïteit bij decentrale overheden door het Rijk gegarandeerd is, kunnen wel degelijk effecten in de jaarrekening ontstaan als gevolg van keuzes in de activiteiten van de gemeente. De toevoeging behelst de bevestiging dat daar bij u geen sprake van is.

10. Onafhankelijkheid gewaarborgd

De beroepsorganisatie van accountants NBA heeft de voorschriften in het kader van de onafhankelijkheid opgenomen in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO). De naleving van de beroepsregels, waaronder de ViO is in de organisatie van Eshuis Registeraccountants ingebed. Op basis van onze toetsing aan deze verordening concluderen wij dat onze onafhankelijkheid als certificerend accountant bij de gemeente Harlingen voldoende is gewaarborgd. Wij hebben het afgelopen jaar geen andere opdrachten voor u uitgevoerd dan de controle van de jaarrekening en de direct daarmee samenhangende werkzaamheden.

11. Afsluiting

Het accountantsverslag is naar zijn aard bedoeld om u als te ondersteunen in de beoordeling van de jaarrekening 2022. De bevindingen en beschouwingen in dit verslag komen voort uit onze controlewerkzaamheden. Ten overvloede wijzen wij u erop dat de controlerende taak van uw raad uiteraard verder gaat dan uitsluitend het financieel getinte perspectief vanuit de accountantscontrole.

Wij danken de medewerkers van de gemeente Harlingen voor de samenwerking in de afgelopen periode. Wij vertrouwen er op u met dit rapport voldoende te hebben geïnformeerd. Natuurlijk zijn wij graag bereid tot het verstrekken van nadere toelichting en het beantwoorden van vragen.

Hoogachtend,
Eshuis Registeraccountants B.V.
Was getekend: drs. S. Hofsteenge RA

Bijlagen:

1. Getekende controleverklaring
2. Ongetekende controleverklaring in enkelvoud
3. Gewaarmerkte jaarrekening in enkelvoud

Bijlage bij accountantsverslag 2022 SiSa gemeente Harlingen

Hierna volgt de door het ministerie van BZK voorgeschreven rapporteringstabel.

Nummer specifieke uitkering conform SiSa-bijlage 2022	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout / onzekerheid
JenV A12B	Incidentele bijdrage ondersteuning naleving controle op coronatoegangsbewijzen (SiSa tussen medeoverheden)	NVT	NVT	NVT
JenV A13	Regeling specifieke uitkering naleving controle coronatoegangsbewijzen	NVT	NVT	NVT
JenV A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	NVT	NVT	NVT
FIN B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek 2021	NVT	NVT	NVT
BZK C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	NVT	NVT	NVT
BZK C41B	Specifieke uitkering Regeling flexibele inzet woningbouw (SiSa tussen medeoverheden)	NVT	NVT	NVT
BZK C55	Aanpak energiearmoede	NVT	NVT	NVT
BZK C62	Regeling specifieke uitkering kwijtschelding gemeentelijke belastingen	NVT	NVT	NVT
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	NVT	NVT	NVT
OCW D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingenonderwijsvertragingen	NVT	NVT	NVT
IenW E20	Regeling stimulerende verkeersmaatregelen 2020-2021	NVT	NVT	NVT
IenW E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027 (SiSa tussen medeoverheden)	NVT	NVT	NVT
IenW E84	Regeling stimulerende verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023	NVT	NVT	NVT
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2022	NVT	NVT	NVT
SZW G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet totaal 2021	NVT	NVT	NVT
SZW G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2022	NVT	NVT	NVT
SZW G3A	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking) totaal 2021	NVT	NVT	NVT

SZW G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers en de Tijdelijke regeling overbruggingsregeling (Tozo) _gemeentedeel 2022	NVT	NVT	NVT
SZW G4A	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers en de Tijdelijke regeling overbruggingsregeling Totaal 2021	NVT	NVT	NVT
SZW G10	Wet inburgering 2021 gemeentedeel 2022	NVT	NVT	NVT
SZW G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	NVT	NVT	NVT
SZW G12A	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire totalen	NVT	NVT	NVT
SZW G13	Regeling specifieke uitkering onderwijsroute	NVT	NVT	NVT
VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	NVT	NVT	NVT
VWS H8	Regeling Sportakkoord 2020–2022	NVT	NVT	NVT
VWS H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	NVT	NVT	NVT
VWS H25	Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)	NVT	NVT	NVT

Aspect controleverklaring	Oordeel
Strekking controleverklaring getrouwheid	Goedkeurend
Strekking controleverklaring rechtmatigheid	Goedkeurend